

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Strategisk miljøvurdering Natura 2000-plan 2022-2027

**Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber og Mønsted
Ådal**

Natura 2000-område nr. 39
Habitatområde H39

November 2021

Udgiver: Miljøstyrelsen.
Redaktion: Miljøstyrelsen Midtjylland.

Forsidefoto:
Kildevæld med blank seglmos ved Drost Peders Høj i Jordbro ådal.
Fotograf: Miljøstyrelsen Midtjylland.

ISBN: 978-87-7564-744-6

Indhold

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2022-2027	4
1.1 Ikke teknisk resumé.....	4
1.2 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer	5
1.2.1 Anden lovgivning	5
1.2.2 Andre relevante planer	6
1.3 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nul-alternativ	8
1.3.1 Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen.....	8
1.4 Den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet	11
1.4.1 Flora, fauna og biologisk mangfoldighed.....	11
1.4.2 Befolkningen	12
1.4.3 Menneskets sundhed	12
1.4.4 Jordbund, vand, luft og klimatiske faktorer	12
1.4.5 Materielle goder og kulturarv	12
1.4.6 Landskab.....	12
1.4.7 Arter	13
1.4.8 Fredninger, fredede områder og vildtreservater	13
1.5 Eksisterende miljøproblemer	13
1.5.1 Planens påvirkning af truslerne i området	14
1.6 Internationale miljøbeskyttelsesmål.....	15
1.7 Planens indvirkning på miljøet.....	15
1.8 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet	19
1.9 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg.....	20
1.10 Overvågning	21

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2022-2027

Den enkelte Natura 2000-plan er ifølge lovbekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021 om miljøvurderinger af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) underlagt krav om miljøvurdering. SMV rapporten skal indeholde oplysninger, der følger af lovens bilag 4.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem kommunale og andre ansvarlige myndigheders handleplaner, der har fokus på forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen. Der kan således ikke i forbindelse med den statslige plan foretages en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da de statslige Natura 2000-planer ikke fastlægger, hvor den konkrete indsats skal gennemføres.

Natura 2000-området er ikke placeret nær den danske grænse og udpegningsgrundlaget indeholder ikke arter, som bevæger sig på tværs af landegrænser. Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen består udelukkende af tiltag, som vurderes at kunne påvirke lokalt. Det drejer sig bl.a. om en plejeindsats, som medvirker til at sikre især den eksisterende, lysåbne natur samt ophør af drift i forbindelse med en mulig udlægning af urørt skov samt potentiel omlægning af lavbundsarealer. Plejeindsatsen medvirker ligeledes til at bekæmpe invasive arter. Området er ikke biologisk eller geografisk forbundet med områder, herunder Natura 2000-områder, i udlandet. Det vurderes derfor, at planen ikke har grænseoverskridende påvirkning.

1.1 Ikke teknisk resumé

Natura 2000-planen medvirker til at sikre, at arter, fugle og naturtyper, som er omfattet af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området på sigt opnår gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Derudover har de planlagte indsatser en positiv effekt for den øvrige natur, fugle og arter, der findes i området, og Natura 2000-planen medvirker således til at sikre den biologiske mangfoldighed generelt.

Natura 2000-planen for området beskriver overordnet set et program for indsatser, som skal medvirke til at sikre eksisterende beskyttede naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget. En realisering af indsatsprogrammet sikrer synergi til evt. indsatser for øvrige naturtyper og levesteder for arter på udpegningsgrundlaget og forventes ligeledes at have gavnlig effekt på andre arter, som anvender området.

Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen har fokus på at sikre synergieffekter, skabe større sammenhæng i naturen og sikre en mere naturlig dynamik i områderne fx ved at sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi og udvidelse af arealer med urørt skov. Dette kan ske gennem eksisterende og kommende tilskudsordninger vedr. plejeindsatser og lavbundsarealer.

Indsatsen beskrevet i planen medvirker ligeledes til at bekæmpe invasive arter, ligesom den bidrager til at skabe flere muligheder for naturoplevelser for lokalbefolkningen i området. Mere sammenhæng i naturen kan bl.a. realiseres vha. tilskudsordninger til sikring af pleje samt omlægning af lavbundsarealer til naturarealer. Udtagning af lavbundsarealer vil desuden sikre, at CO₂ bindes i jorden, og indsatsen forventes dermed have en positiv klimaeffekt.

1.2 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer

Indhold

Natura 2000-planen består af målsætninger for det enkelte Natura 2000-område og områdets udpegningsgrundlag, samt et indsatsprogram, der angiver retningslinjer for planens gennemførelse i planperioden 2022-2027. Målsætningerne består af overordnede målsætninger for hele Natura 2000-området samt konkrete målsætninger og afvejning af modstridende naturinteresser. Retningslinjerne om naturområdernes forvaltning i indsatsprogrammet, har både konkret og generel karakter. Endelig indeholder Natura 2000-planen et oversigtsskema, der viser naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag.

Hovedformål

For området findes følgende overordnede målsætninger i forslag til Natura 2000-planen.

Naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Målet er, at de to ådale og selve vandløbene Mønsted og Jordbro Å sammen med Daugbjerg Plantage udgør et stort, landskabeligt sammenhængende naturområde med udbredte bestande af bl.a. odder og bæklampret. Naturtyperne i ådalene sikres, det gælder især de store områder med tør hede (4030), surt overdrev (6230) og rigkær (7230).

Daugbjerg Plantage med store arealer med stilkege-krat (9190) og med de to kalkgruber ved Mønsted og Daugbjerg udgør væsentlige dele af området. Kalkgruberne er af international betydning bl.a. for damflagermus. Kalkgrubernes funktion som et nationalt vigtigt overvintringssted for flagermus, herunder især damflagermus sikres.

De overordnede mål for området er desuden:

- Grøn kølleguldsmed, der optræder med en biogeografisk vigtig bestand i området, sikres velegnede levesteder i form af gode betingelser for vandløb med vandplanter (3260).
- Områdets naturtyper og levesteder med stærkt ugunstig bevaringsstatus sikres. Det gælder især arealer med våd (4010) og tør hede (4030), enekrat (5130), kalk- (6210) og surt overdrev (6230), rigkær (7230), mosdomineret hængesæk (7140) og lysåbent kildevæld (7220), der bl.a. er levested for blank seglmos, samt alle skovnaturtyper. Arealet af ovennævnte naturtyper øges, hvor de naturgivne forhold gør det muligt, og der skabes så vidt muligt sammenhæng mellem forekomsterne.
- Sekundære naturtyper dannet i afgravet højmosse prioriteres gendannet til aktiv højmosse (7110).
- Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtypen eller arternes levesteder hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.
- Den økologiske integritet sikres derudover ved god vandkvalitet gennem reduceret tilførsel af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer, hvilket reguleres gennem vandområdeplanerne.

1.2.1 Anden lovgivning

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne. Det vil sige, at alle myndigheder skal lægge Natura 2000-planen til grund i arealdrift på egne arealer, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt. Offentlige lodsejere er bundet af planens

målsætninger og kan vælge at gennemføre disse direkte i egne drifts- og plejeplaner. På lovområder som f.eks. fiskeriloven og vildtforvaltningsloven, hvor staten er myndighed, kan der følges op med nationale strategier.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., på grundlag af konsekvensvurderinger, hvor dette er nødvendigt i henhold til lovgivningen herom. I det omfang, indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for lokalitetens forvaltning, er en konsekvensvurdering efter habitatdirektivet ikke påkrævet, men der kan kræves tilladelse eller godkendelse efter anden lovgivning.

Der er ikke gennemført vurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte Natura 2000-planer, idet planer, som direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning, ikke er omfattet af kravet om screening og evt. konsekvensvurdering.

1.2.2 Andre relevante planer

Anden generations Natura 2000-planer for 2016-2021 blev vedtaget i april 2016, og de opfølgende kommunale handleplaner blev endeligt vedtaget i foråret 2017.

Første generations Natura 2000-planer (2010-2015) fastlagde rammerne for en række grundlæggende indsatser, som f.eks. rydninger, forbedrede hydrologiske forhold og iværksættelse af plejetiltag. Disse indsatser blev fastholdt og videreført i anden generations Natura 2000-planer (2016-2021). I tredje generation Natura 2000-planer igangsættes nye indsatser med særlig fokus på fortsat pleje til sikring af beskyttede naturtyper, fugle og arter, sikring af naturlig dynamik og større sammenhængende arealer fx udlægning af arealer til urørt skov, udtagning af lavbundsjord og ved at sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi.

Natura 2000-planer, som omfatter fredskovpligtige arealer, og dermed er omfattet af skovloven, skal revideres med 12 års mellemrum, jf. skovlovens § 16, stk. 2. Det betyder således, at Natura 2000 skovplanerne, som er en del af 1. generations Natura 2000-planer, er gældende fra 2010 til udgangen af 2021 og at der i forbindelse med udarbejdelse af tredje generations Natura 2000-planer, også vil ske en revision af den del af Natura 2000-planerne, som omfatter fredsskovpligtige arealer.

Vandområdeplaner og EU's havstrategi

N39 Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber og Mønsted Ådal er beliggende i vandområdedistrikt Jylland og Fyn. Vandområdets økologiske og kemiske tilstand fremgår af vandområdeplanen for området.

For de Natura 2000-områder som også er omfattet af en vandområdeplan og Danmarks Havstrategi, er målsætninger og retningslinjer for indsatser om vandkvalitet, næringsstoffer, miljøfremmede stoffer, hydrologi og fysiske forhold samlet i vandområdeplanen og/eller i basisanalysen med tilhørende indsatskatalog og havstrategien. Disse mål og indsatser vil bidrage til at forbedre vandmiljøet og vandkvaliteten i Natura 2000-områderne og understøtte Natura 2000-planens målsætninger.

Landsplandirektiver og kommuneplaner

Natura 2000-områderne, der er udpeget i medfør af miljømålsloven, skal fremgå af landsplandirektiver og kommuneplaner. I henhold til Bekendtgørelse om planlægning nr. 1157 af 1. juli 2020, må kommuneplaner ikke stride mod en Natura 2000-plan, jf. lov om miljømål m.v. for internationale naturbeskyttelsesområder (miljømålsloven), en handleplan efter samme lovs § 46 a eller regler udstedt i medfør af samme lovs § 36, stk. 3, eller stride mod en Natura 2000-skovplan,

jf. kapitel 4 i lov om skove. Af redegørelsen til planforslag, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendig for et Natura 2000-områdes forvaltning, skal jf. bekendtgørelse om administration af planloven i forbindelse med internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter, indgå en vurdering af planforslagets virkninger på området under hensyn til områdets bevaringsmålsætninger.

Klimasikring

Regeringen har i december 2012 udgivet en handlingsplan for klimasikring af Danmark. Planen indeholder en lang række regeringsinitiativer, der skal medvirke til at skabe bedre rammer for klimatilpasningen lokalt. De enkelte kommuner har udarbejdet en klimatilpasningsplan. En vurdering af samspillet mellem den kommunale klimatilpasningsplan og Natura 2000-planen forudsætter kendskab til, hvor de forudsatte indsatser i Natura 2000-planen konkret vil blive gennemført sammenholdt med de indsatser, der skal gennemføres som led i klimatilpasningsplanen.

Kommunal klimatilpasningsplan

Såfremt konkrete projekter som led i den kommunale klimatilpasningsplan kan påvirke udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området væsentligt, skal der gennemføres en konsekvensvurdering af projektet, inden det kan gennemføres. Dette gælder dog ikke, hvis projektet gennemføres som led i Natura 2000-planen og dermed har som delformål at sikre, at naturtyper og arter opnår gunstig bevaringsstatus.

Natur- og Biodiversitetspakke

I december 2020 blev der indgået aftale om Natur- og biodiversitetspakken, som har til formål at fremme natur og biodiversitet i Danmark og bidrage til at bremse naturens tilbagegang. Natur- og biodiversitetspakken skal gennemføres i perioden 2021-2024. Med Natur- og Biodiversitetspakken er der bl.a. afsat midler til udpegningsgrundlaget af nationalparker, udlægning af urørt skov, forbedring af havmiljøet og udarbejdelse af strategi for forvaltning af truede arter.

Det fremgår af Lov om nationalparker, at ansøger, i forbindelse med ansøgningsfasen til etablering af nationalparken, skal udarbejde en projektbeskrivelse for etablering af nationalparken, samt en forvaltningsplan for området. Planen skal tage højde for internationale naturbeskyttelsehensyn, herunder skal det fremgå af redegørelsen, om forvaltningsplanens gennemførelse er afhængig af tilladelser, godkendelser eller dispensationer ligesom der skal indgå en beskrivelse af nuværende status for naturen i området. Forvaltningsplanen er tiltænkt at skulle sikre en vildere naturforvaltning, bl.a. i Natura 2000-områder. Det fremgår i den forbindelse af lov om nationalparker, at det forudsættes, at den vildere naturforvaltning er i overensstemmelse med bevaringsmålsætninger i Natura 2000-planen for berørte områder.

Forbud mod gødskning, sprøjtning og omlægning af §3-arealer

Pr. 1. juli 2022 træder et forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af § 3-arealer i kraft. Forbuddet vil gælde alle arealer, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 2 og 3 og vil i praksis hovedsageligt have betydning for ferske enge og strandenge, hvor der i dag kan være en lovlig drift med sprøjtning, gødskning og/eller omlægning. For de øvrige § 3-beskyttede naturarealer gælder der som udgangspunkt allerede et sådant forbud. En delmængde af de § 3 strandenge kan også være kortlagt som habitatnatur, mens de ferske enge ikke har en tilsvarende habitatnaturtype. Lovændringen forventes at have en gavnlig synergieffekt på Natura 2000-områderne, herunder evt. fugle og arter på udpegningsgrundlaget, samt de kortlagte habitatnaturtyper, både i form af en direkte effekt på de kortlagte strandenge og indirekte ved at mindske eventuel randpåvirkning.

1.3 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nulalternativ

I basisanalysen, der danner grundlag for Natura 2000-planen, er der foretaget en nærmere gennemgang af den nuværende naturtilstand i området.

1.3.1 Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen

Tør hede (4030) er overvejende i ringe-moderat naturtilstand pga. manglende drift/pleje. Godt 1/4 af hedearealet er dog i god naturtilstand og ikke tilgroet i vedplanter/invasive arter pga. hensigtsmæssig drift. Våd hede (4010) er i god naturtilstand, mens enekrat (5130) er i moderat naturtilstand, hvilket primært skyldes moderat strukturtilstand.

Rigkær (7230) er på 2/3 af arealet i moderat tilstand, og der er et moderat artspotentiale på over halvdelen af rigkærsarealet. Ca. 1/3 af rigkærsarealet er til gengæld i god naturtilstand med et godt artspotentiale samt god-høj strukturtilstand pga. en hensigtsmæssig drift, der hindrer tilgroning med høje urter og vedplanter. Kildevæld (7220) er på omkring 1/2-delen af det samlede areal i god-høj naturtilstand, heraf ét kildevæld med en bestand af blank seglmos i høj tilstand. Den anden halvdel af arealet er i moderat-ringe naturtilstand, hvilket primært skyldes, at der ikke er registreret veludviklet vegetation.

Surt overdrev (6230) er i god-høj naturtilstand på ca. 10 ha. For godt halvdelen af arealet med surt overdrev er naturtilstanden ringe-moderat. En del af dette areal har stort artspotentiale med gode muligheder for at opnå højere naturtilstand ved implementering af en hensigtsmæssig forvaltning. For kalkoverdrev (6210) er kun én forekomst i god tilstand med dominans af lavtvoksende urter/græsser på trods af, at der ikke er registreret drift på arealet. For de øvrige forekomster er naturtilstanden moderat.

Hængesæk (7140) er på godt 1/3 af arealet i god naturtilstand, dette gælder især næringsfattig hængesæk med høj dækning af blad- og/eller tørvemosser. For hængesække i moderat naturtilstand kan årsagen både være, at der ikke er registreret veludviklet vegetation og/eller en moderat strukturtilstand.

Størsteparten af nedbrudt højmosse (7120) er i ringe naturtilstand, mens tidvis våd eng (6410) overvejende er i moderat naturtilstand.

I området er der kortlagt stilkege-krat (9190), skovbevokset tørvemose (91D0), bøg på muld (9130), bøg på mor (9110) samt elle- og askeskov (91E0). Den primære skovnaturtype i området er stilkege-krat.

I området her er der registreret 60 ha stilkege-krat. Der er registreret 1-5 store træer/ha på godt 60 % af arealet og over 10 store træer/ha på 3 %, mens godt 1/3 af arealet har under 1 stort træ/ha. Der er registreret 1-5 stk. stående dødt ved pr. ha på størsteparten af arealet, og over 5 stk/ha på 14 ha. Der er registreret over 1 stk. liggende dødt ved pr. ha på hele arealet med stilkege-krat (9190), og på størsteparten er der registreret over 5 stk. liggende dødt ved pr. ha.

Jf. seneste Artikel 17-afrapportering til EU om habitatnaturtypernes tilstand, mangler der generelt store træer og dødt ved i skovhabitattyper.

For øvrige skovnaturtyper i området gælder, at der på over halvdelen af arealet er registreret mellem <1-5 store træer/ha, 6-10 stk/ha af liggende dødt ved og 1-5 stk/ha af stående dødt ved.

I Natura 2000-området er der kortlagt 20 småsøer med habitatnaturtypen næringsrig sø (3150), som er tilstandsvurderet med hhv. 4 i høj tilstand, 10 i god tilstand og 2 i moderat tilstand. Der er kortlagt 19 søer med habitatnaturtypen brunvand sø (3160) som er tilstandsvurderet med hhv. 14 i høj tilstand og 4 i god tilstand. De resterende søer er ikke tilstandsvurderet. Søerne i høj og god tilstand er generelt præget af en artsrig undervandsvegetation, næringsfattige forhold med en lav forekomst af trådalger samt en lav påvirkning fra jordbrugsdrift.

I området er der yderligere kortlagt en småsø med habitatnaturtypen lobeliesø (3110) i moderat tilstand. Søen (Birkesø) er blevet restaureret i 2016, og bredzonen er efter afgravningen af bredvegetation og aflejring præget af blotlagt fast sandbund. Udbredelsen af rosetplanter er i dag fåtallig, og der er en spredt forekomst af trådalger i søen. Derudover er en lille del af bredzonen påvirket af jordbrugsdrift.

I Natura 2000-området er der samlet set kortlagt 20 km vandløb med naturtypen vandløb med vandplanter (3260). Habitatnaturtypen er registreret på del af vandløbsstrækningerne dels i Mønsted Å og dels i Jordbro Å. De to vandløb har overordnet set en god vandløbskvalitet, og i Jordbro Å i den nordlige del er vandløbskvaliteten høj, og der er registreret en række rentvandskrævende arter af smådyr.

Der er kortlagt 10 søer som levesteder for stor vandsalamander i god tilstand. Der er ikke konstateret fisk i søerne. Søerne er primært næringsrige søer (3150), som generelt ikke tydeligt påvirket af næringsstoffer, har en høj andel af en artsrig undervandsvegetation, en veludviklet rørsump og har kun en begrænset skyggepåvirkning fra træer og buske. Desuden er der et par enkelte brunvandende søer (3160) med en meget begrænset undervands- og bredzonevegetation og skyggepåvirkning. Alle søerne vurderes at være velegnede levesteder for stor vandsalamander.

På udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området findes desuden blank seglmos, grøn kølleguldsmed, kildevældsvindelsnegl, bæklampret og odder.

Der findes to bestande af blank seglmos i området, dels ved Drost Peders Høj i Jordbro Ådal, og dels ved Blegebro i Mønsted Ådal, hvor der tidligere var to bestande. De er senest overvåget i 2019, mens voksestederne blev vurderet i 2015. Begge bestande er relativt begrænsede og findes inden for omkring 250 m².

Voksestedet i Jordbro Ådal vurderes kun i begrænset omfang at være truet af tilgroning med tagrør, som dog dominerer den nordlige del af voksestedet. Det vurderes at bestanden er lille, men formentlig stabil. Den østlige bestand ved Blegebro i Mønsted Ådal vurderes ligeledes at være stabil, men at den manglende drift på længere sigt kan true bestanden. Den vestlige bestand ved Blegebro i Mønsted Ådal blev overvåget i 2012, men er ikke genfundet siden trods eftersøgning i 2015 og 2018. Bestanden vurderes at være forsvundet som følge af ophør af græsningsdrift og deraf følgende tilgroning og udtørring. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering for 2019 er bestandsudviklingen for blank seglmos i Danmark samlet set ukendt.

Grøn kølleguldsmed er i de seneste to overvågningsperioder kun registreret på én lokalitet i den nordlige del af Jordbro Å, mens den i perioden 2004-11 blev registreret på to lokaliteter i området. Da arten generelt foretrækker større vandløbssystemer, hvilket især udløbet af Jordbro Å opfylder, er det naturligt at bestandstætheden og udbredelsen er begrænset længere opstrøms. Forekomsten opstrøms Dalgas Plantage må derfor anses som mere eller mindre sporadisk. Områdets vandløbssystem med især udløbet af Jordbro Å giver udmærket yngle muligheder for arten. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering er Grøn Kølleguldsmed i den seneste NOVANA-periode fra 2012-17 fundet på færre lokaliteter i begge biogeografiske regioner. Udbredelsen er øget i den kontinentale region, mens den har været stabil i den atlantiske region.

Bæklampret er registreret 14 gange i området på 10 forskellige lokaliteter i perioden 2006-2018. Arten er registreret flere steder i det middelstore vandløb Jordbro Å og dens tilløb fra Mønsted Å og Lånnum Bæk. Arten trives godt i de små og middelstore vandløb i dette Natura 2000-område, og da artens krav til vandkvalitet, fouragering og gydning generelt er opfyldt, vurderes der at være gode forudsætninger for en forekomst af bæklampret. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering er bæklampret forholdsvis stabil i dens udbredelse.

Der er både ved seneste og forrige overvågning fundet spor/ekskrementer fra odder tre steder i området, og ud fra områdets karakter med vandløb, småsøer og store uforstyrrede områder vurderes der at være en stabil forekomst af odder i området. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering for 2012-17 er udbredelsen af Odder i den atlantiske biogeografiske region stabil ift. 2011-12.

Damflagermus overvintrer i store antal i Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber, eksempelvis blev den samlede bestand af overvintrende damflagermus i 2009 beregnet til ca. 8000 individer. Til gengæld er den ikke registreret ynglende i området ved de seneste to overvågningsperioder, og artens aktuelle status i området er således ukendt. Det vurderes dog, at arten benytter området i forbindelse med fouragering og yngel i større grad end illustreret af overvågningen. Især da de store arealer med skov samt de mindre søer i området vurderes at give gode forudsætninger for en forekomst af damflagermus. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering for 2012-17 er forekomsten af damflagermus inden for de N2000-områder, hvor arten er på udpegningsgrundlaget, stabil.

En række naturtyper og levesteder for arter og fugle, som området er udpeget for at beskytte, kræver vedvarende drift for at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus. Det gælder fx en række lysåbne naturtyper. Samtidig kræver andre naturtyper og levesteder i moderat til dårlig tilstand tiltag, der kan imødegå forringelse.

Hvis ikke indsatsprogrammet i Natura 2000-planen for tredje planperiode realiseres, er der risiko for, at den gode naturtilstand på en stor andel af naturarealerne med kildevæld, rigkær, hængesæk og overdrev ikke fastholdes. Der er ligeledes risiko for at naturtilstanden ikke vil blive forbedret på tør hede og den resterende del af primært kildevæld, hængesæk og rigkær, da der er behov for en indsats mod tilgroning og sikring af hensigtsmæssig hydrologi. Der er ligeledes potentielt risiko for at naturtilstanden af området sønaturtyper ikke vil blive sikret eller forbedret. For skovnaturtyperne er der en potentiel risiko for at bevaringsstatus ikke sikres eller forbedres, hvis der ikke gennemføres en skovnaturtypebevarende drift eller pleje, evt. ved udlægning af urørt skov.

Uden en realisering af indsatsprogrammet i planen for tredje planperiode er risiko for, at der ikke sikres levesteder for områdets mange arter, herunder sjældne, rødlistede og fredede arter samt bilag IV-arter. Der er risiko for, at bestandene af blank seglmos og stor vandsalamander ikke sikres og at bevaringsstatus for arterne forringes på biogeografisk niveau. For bestandene af bæklampret, grøn kølleguldsmed, damflagermus og odder er der en potentiel risiko for at bevaringsstatus for arterne forringes på biogeografisk niveau, hvis ikke planen vedtages og indsatsprogrammet i planen kan realiseres.

Hvis ikke planens indsats om udtagning af kulstofholdige lavbundsjord realiseres, vil planen ikke i det forventelige omfang kunne bidrage til at reducere udledningen af CO₂ og et renere vandmiljø eller bidrage til udbygning og større robusthed af naturområder.

For områdets skovnaturtyper kan en manglende gennemførelse af indsatsprogrammet om urørt skov eller skovnaturtypebevarende drift og pleje, potentielt betyde at skovstrukturer som antallet af store træer og mængden af dødt ved ikke forbedres, der dermed ikke kommer biodiversiteten til gavn.

Hvis ikke indsatsprogrammet i planen for tredje planperiode realiseres, er der risiko for at den biologiske mangfoldighed i området generelt stagnerer, hvilket for befolkningen kan betyde, at de

ikke får adgang til naturområder af højere kvalitet. Der er endvidere risiko for at landskabet vil fremstå mindre varieret og at tilgroning af fortidsminder ikke i samme omfang vil modvirkes.

1.4 Den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet

I dette afsnit beskrives de øvrige miljøforhold i og udenfor Natura 2000-området, der kan blive væsentligt berørt af Natura 2000-planen.

1.4.1 Flora, fauna og biologisk mangfoldighed

En realisering af Natura 2000-planens indsatsprogram forventes, ud over sikring af naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget for området, at bidrage generelt til at sikre de øvrige naturtyper og arter, der findes inden for området, idet Natura 2000-planerne generelt medvirker til at etablere gunstige forhold for naturen. Hermed forventes Natura 2000-planerne også at bidrage til at opnå biodiversitetskonventionens mål om at bevare den biologiske mangfoldighed, ligesom planen forventes at bidrage til at sikre levesteder for arter, der er beskyttet i medfør af generelle fredningsbestemmelser. Planens indsats om udarbejdelse af en national strategi for forvaltning af truede og rødlistede arter bidrager positivt i forhold til forvaltning af arterne.

Tilgroning med høje græsser/urter og vedplanter samt kunstig afvanding forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen, således at den naturlige, naturtype-karakteristiske vegetation erstattes af en vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrencestærke arter. Desuden kan tilgroning medføre forringelse af levestederne for flere af områdets arter. Planens indsatser om pleje og sikring af en mere hensigtsmæssig hydrologi vil modvirke denne udvikling og vil desuden medvirke til, at naturtyper og arter, der ikke er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, får forbedrede forhold. Planens indsats om pleje af hede bidrager til opretholdelse af naturtypen i området.

Planens indsats om udtagning af lavbundsjord kan bidrage til at skabe større sammenhængende naturområder med større robusthed til gavn i området for arter som bæklampret og odder og naturtyper som kildevæld, rigkær og hængesæk.

Ændringer i hydrologien som følge af realisering af hydrologiprojekter, herunder genetablering af en hensigtsmæssig hydrologi i grøftede områder, vil modvirke negative effekter af kunstig afvanding med grøfter eller dræn, som har forandret naturen og ført til ændringer i vegetationen, således at den naturlige, naturtype-karakteristiske vådbundsvegetation er erstattet af en vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrence-stærke arter. Genopretning af hydrologi forventes også at kunne forbedre levesteder for arter som blank seglmos. En mere hensigtsmæssig hydrologi vil også medvirke til, at mange naturtyper og arter, der ikke er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, får forbedret deres levesteder.

Planens indsats med skovnaturtypebevarende drift eller pleje samt evt. udlægning af urørt skov forventes at gavne skovnaturtyperne samt skovtilknyttede arter og fugle, der ikke er på udpegningsgrundlaget.

I og omkring Natura 2000-området findes bestande af sjældne, fredede og rødlistede arter samt bilag IV-arter af bl.a. karplanter, mosser, laver, padder, krybdyr, pattedyr og fugle, heriblandt leverurt, bakketidsel, plettet gøgeurt, gulgrøn brasenføde, sekshannet bækarve, almindelig piberensermos, hvidprikket rosetlav, markfirben, spidssnudet frø, violetrandet ildfugl, spættet bredpande, brun bjørnesvirreflue, arter af flagermus, isfugl, grønspætte, sortspætte m.fl. En realisering af planens indsatsprogram forventes at forbedre levevilkårene for disse arter sammen med indsatserne for habitatnaturtyper og -arter. Bl.a. vil det sikre at lysåbne naturtyper i høj grad

holdes lysåbne til gavn for de lave, lyskrævende organismer, idet intensiv sommergræsning dog kan have en negativ effekt på bl.a. insekter, som er afhængige af blomstrende urter.

En realisering af planens indsats for habitatnaturen vil samtidig påvirke en stor del af den § 3-beskyttede natur i området.

1.4.2 Befolkningen

Natura 2000-område N39 Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber og Mønsted Ådal er beliggende i Viborg og Skive Kommuner, der har et indbyggertal på henholdsvis 96.700 og 45.400. Natura 2000-planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området, hvilket kan have betydning for arealanvendelsen, idet der kan forekomme arealer, som i forbindelse med gennemførelsen af planen vil blive omfattet af en plejeindsats, som fx vil kunne medføre en ændret drift på arealerne.

1.4.3 Menneskets sundhed

Natura 2000-området udnyttes til rekreative aktiviteter, f.eks. vandring og cykling, som bidrager til menneskets sundhed. Birkesø i den nordlige del af området anvendes til badning. Natura 2000-planen har til formål at sikre, at de beskyttede naturtyper og arter opnår gunstig naturtilstand på sigt. Natura 2000-planen vil kun potentielt, undtagelsesvist og på mindre arealer kunne ændre den rekreative udnyttelse af områderne, der foregår i dag.

Det vurderes således, at gennemførelsen af planen ikke vil være i modstrid med hensynene til menneskers sundhed, idet den nuværende rekreative udnyttelse kan fortsætte, ligesom sikringen af den beskyttede natur i øvrigt ikke vurderes at have en sundhedsmæssig negativ effekt. Med planen sikres mere åbne landskaber, som har stor landskabelig og oplevelsesmæssig værdi for både den lokale befolkning og øvrige gæster i området.

1.4.4 Jordbund, vand, luft og klimatiske faktorer

Planen vil, som følge af etablering af hensigtsmæssig hydrologi, sandsynligvis have betydning for overflade- og grundvand på mere lokal plan.

Mulig etablering af ny natur på lavbundsarealer kan bidrage til at skabe større sammenhæng mellem de eksisterende naturarealer, ligesom randpåvirkningerne af naturen fra tilstødende arealer med landbrugsdrift formentlig vil mindskes. Flere naturarealer i forbindelse med udtagning af lavbundslande vil desuden medføre en reduceret udledning af CO₂ og dermed en mindre påvirkning på klimaet.

Planen vil kunne påvirke søer og vandløb positivt og bidrage til realisering af vandområdeplanen for området.

1.4.5 Materielle goder og kulturarv

Natura 2000-planen kan potentielt påvirke adgangen til og kvaliteten af områder, som har betydning for lokalbefolkningen. Planen vil ligeledes kunne påvirke kulturarv i form af bl.a. pleje af fortidsminder.

Adgangen til naturområder og en højere værdi af naturen er beskrevet under emnet "Flora, Fauna og Biologisk mangfoldighed", "Befolkningen" og "Menneskets sundhed."

1.4.6 Landskab

Området strækker sig fra Daugbjerg og Mønsted i syd og forløber nordpå primært langs Mønsted og Jordbro Ådale indtil Liebes og Dalgas Plantager med lobeliesøen Birkesø mod nord. I området ligger de to gamle kalkgruber Mønsted og Daugbjerg, og brydningen ophørte først i 1978 i Mønsted Kalkgrube. Vandløbskvaliteten i områdets to store vandløb, Jordbro og Mønsted Å er generelt god. Ådalene indeholder nogle botanisk særdeles veludviklede kildevæld. På kanterne af de ofte stejle ådale findes arealer med stedvist artsrige forekomster af surt overdrev. Landbrugsdriften, herunder græsning, er stort set ophørt i de to ådale. Birkesø i den nordlige del af området har tidligere været en helt ren lobeliesø. Omkring Birkesø og i den meget kuperede sydøstlige ende af området nær Mønsted Plantage ligger store hedeområder, og Bredmose mod nordvest rummer en tidligere højmose. I Daugbjerg Plantage findes større arealer med artsrige stilkeke-krat, som flere steder er med græsningsdrift.

Sikring og forbedring af naturgrundlaget som følge af Natura 2000-planen med sikring af hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje af naturtyper og levesteder vil kunne bevare og øge landskabsværdien i området, idet et varieret landskab bestående af forskellige landskabstyper fastholdes og udbygges.

1.4.7 Arter

Natura 2000-planens påvirkning af arter er behandlet under "Flora, fauna og biologisk mangfoldighed".

1.4.8 Fredninger, fredede områder og vildtreservater

Et område på omkring 12 ha omkring Daugbjerg kalkgruber er fredet med henblik på at sikre kulturhistoriske, geologiske og botaniske værdier, samt at sikre og forbedre de biologiske værdier.

Natura 2000-planen indeholder indsatser som sikring af hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje af naturtyperne samt sikring af større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper, som forventes at påvirke naturværdier og beskyttelsen af arter positivt.

1.5 Eksisterende miljøproblemer

Truslerne mod naturværdierne og områdets udpegningsgrundlag er beskrevet i basisanalysen, der danner grundlag for udkast til Natura 2000-planen for området. Planens mål er at sikre udpegningsgrundlaget mod disse trusler herunder prioritering i tilfælde af modstridende naturinteresser.

Kvælstofdeposition, næringsberigelse og randpåvirkning:

Deposition af luftbårne kvælstofforbindelser, herunder ammoniak, kan påvirke næringsfattige naturtyper. Naturtyperne har forskellig følsomhed over for kvælstofdeposition. Forøget næringsindhold kan medføre, at naturtypens karakteristiske arter forsvinder og erstattes af højt voksende arter, der favoriseres af det forøgede næringsindhold. Ammoniak har desuden en direkte giftvirkning på organismer som laver, mosser og planter. Næringstilførsel på dyrkede arealer, der grænser lige op til naturarealer, kan påvirke naturindholdet i Natura 2000-områder.

Enkelte småsøer er påvirket af næringsstofbelastning. Potentielt gælder det også grundvandsbetingede terrestriske naturtyper som kildevæld og rigkær, der også udgør levesteder for blank seglmos.

Tilgroning:

De lysåbne naturtypers gode tilstand skyldes ofte, at områderne græsses eller plejes, men størsteparten af arealet med tør og våd hede, enekrat, kalkoverdrev, tidvis våd eng og hængesæk

og omkring halvdelen af arealet med rigkær, kildevæld og surt overdrev er uden græsning/pleje, og flere er derfor truet af tilgroning med vedplanter og høje urter/græsser. Forstyrret hydrologi og/eller næringsbelastning kan også være en medvirkende årsag til accelereret tilgroning, bl.a. for nedbrudt højmose, hængesæk, kildevæld og rigkær. Tilgroning med høje urter, græsser og vedplanter forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen, således at den lavtvoksende og artsrige naturtype-karakteristiske vegetation erstattes af en mere artsfattig vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrencestærke arter.

En del af levestederne for blank seglmos præges af tilgroning med middelhøj-høj græs/urtevegetation, hvilket vurderes at være en trussel.

Invasive arter:

Invasive plantearter er ikke-hjemmehørende arter, der fortrænger naturlig vegetation. Forekomst af invasive arter er en trussel, fordi arterne breder sig hurtigt og udkonkurrerer de arter, der er karakteristiske for naturtyperne. Invasive arter er især et problem på tør hede, surt overdrev og enekrat.

Afvanding:

En stor del af de lysåbne, våde naturtyper som rigkær, hængesæk, kildevæld, tidvis våd eng og nedbrudt højmose har tegn på afvanding i form af gamle grøfter/dræn, og for en mindre del er der registreret tydelige effekter af afvanding. Især nedbrudt højmose bærer præg af alvorlig udtørring og tydelig negativ effekt på vegetationen. Afvanding i form af grøfter, dræn eller pumper forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen, således at den naturlige, naturtype-karakteristiske vådbundsvegetation erstattes af en vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrencestærke arter, der er knyttet til mere tørre forhold. U hensigtsmæssig hydrologi kan være en potentiel trussel mod levesteder for blank seglmos. Der er desuden registreret drængrøfter i skovbevokset tørvemose.

Trusler mod skovhabitatnatur og -arter:

Fjernelse af hugstmodne træer og dødt ved i skove betyder, at skovene kommer til at rumme relativt få gamle træer og relativt lidt dødt ved, hvilket forringer levesteder for skovtilknyttede arter, herunder bl.a. mange vedboende svampe og biller. Ifølge den seneste artikel 17-afrapportering til EU om habitatnaturtypernes tilstand, mangler der generelt store træer og dødt ved i skovhabitatnaturtyper.

1.5.1 Planens påvirkning af truslerne i området

I dette afsnit redegøres der for, om planen, med dens indsatser, potentielt vurderes at forværre eller afhjælpe ovennævnte trusler.

Natura 2000-planen indeholder en målsætning om fastholdelse og etablering af en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje/græsning af de lysåbne terrestriske naturtyper med de tilknyttede arter. Pleje/græsning af især lysåbne naturtyper medvirker til at hindre utilsigtet tilgroning med f.eks. høje græsser/urter og vedplanter.

For områdets arter vil planens indsatser medvirke til at sikre egnede levesteder, ligesom de vil bidrage til at skabe størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved bl.a. at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper.

Afslutning af igangværende projekter og indsatser, der relaterer til gennemførelse af tidligere Natura 2000-planer, og vedligeholdelse af indsatser gennemført i første og anden planperiode, f.eks. ved at opretholde græsning og genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats, vil ligeledes bidrage til at stabilisere naturtilstanden.

Planen indeholder en indsats om udtagning af kulstofholdige lavbundsjord, der kan bidrage til sammenhængende arealer, øget robusthed og give mulighed for mere naturlig dynamik. Udtagningen kan ligeledes være til gavn for bl.a. bæklampret og odder. Udtagningen skal også bidrage til at reducere udledningen af CO₂ og et renere vandmiljø.

Planen indeholder en indsats om skovnaturtypebevarende drift eller pleje og om at udlægge urørt skov. Natura 2000-planens indsats om udlægning af urørt skov forventes at forbedre tilstanden af områdets skove og hermed forbedre levesteder for skovtilknyttede dyr, planter og svampe.

Natura 2000-planen indeholder ingen konkrete indsatser, der kan forværre eller forbedre depositionen af kvælstofforbindelser i området. Emissionen af ammoniak fra landbruget reguleres gennem husdyrgodkendelsesloven, som bidrager til at mindske ammoniakudledning fra punktkilder.

Indsatser mod næringsstofbelastning af sø- og vandløbsnaturtyper samt grundvandsbetingede terrestriske naturtyper og levesteder varetages i Vandområdeplanerne.

Herudover fokuseres der på en løbende opdatering af oversigt over naturtyper, arter og fugle som findes i væsentlig forekomst i Danmark, samt om der er behov for yderligere sikring mod forstyrrelser med fokus på pattedyr.

1.6 Internationale miljøbeskyttelsesmål

Danmark har tilsluttet sig en række internationale konventioner indeholdende miljøbeskyttelsesmål, hvis indhold i en lang række tilfælde er indarbejdet i lovgivningen. For EU- lovgivningen gælder generelt, at den er implementeret i dansk lovgivning. Danmark har bl.a. ratificeret Ramsarkonventionen og Biodiversitetskonventionen. Biodiversitetskonventionens formål er bl.a. at sikre, at den biologiske mangfoldighed bevares. Formålet med Ramsarkonventionen er at beskytte vådområder med en særlig betydning for fugle. Danmark har udpeget 28 Ramsarområder, der alle indgår i EU's fuglebeskyttelsesområder. Ramsarområderne er dermed en del af det danske Natura 2000-netværk.

Planen er en udmøntning af EU's Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektiv implementeret i dansk lov via Miljømålsloven, lovbekendtgørelse nr. 119 af 26. januar 2017 med senere ændringer. Planen vil sikre, at areal og tilstand af kortlagte naturtyper og levesteder for omfattede arter ikke går tilbage eller forringes. Samtidig vil der ske en særlig indsats for truede naturtyper og arter, hvilket er afspejlet i indsatsprogrammet i Natura 2000-planerne for tredje planperiode.

1.7 Planens indvirkning på miljøet

Natura 2000-planens indsats vedrører hovedsageligt forbedring af allerede eksisterende og beskyttet natur, idet evt. forbedrede vandforhold for naturarealer og eventuel udtagning af kulstofholdige lavbundsjord har en positiv effekt på særligt biodiversitet, men også i forhold til vand- og klimamål.

I tabel 1 herunder er gennemgået planens sandsynlige indvirkning på en række faktorer ifølge lovbekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021, bilag 4.

Planens indvirkning på	Påvirkes	Ingen påvirkning	Redegør for indvirkning
Flora, fauna og biologisk mangfoldighed	X		<p>Natura 2000-planen medvirker generelt til at sikre, at flora, fauna og biologiske mangfoldighed bevares og forbedres, idet planen medvirker til at skabe gunstige forhold for naturen. I Natura 2000-område N39 Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber og Mønsted Ådal vil realisering af planens indsatser om bl.a. at sikre en hensigtsmæssig drift og pleje af naturtyper og levesteder, medvirke til at hindre tilgroning af lysåbne naturtyper. Mere konkret betyder det, at naturtilstanden opretholdes og/eller forbedres og at levesteder for arter som bl.a. blank seglmos og stor vandsalamander sikres og forbedres. Ligeledes vil planens indsats om udarbejdelse af en national strategi for forvaltning af truede og rødlistede arter, gavne de rødlistede og truede arter i området.</p> <p>Da indsatserne i planen også forventes at forbedre vandkvaliteten i tilstødende vandområder og områder omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, vil planen bidrage til at forbedre og sikre levesteder for de arter, herunder Bilag IV-arter, som er tilknyttet disse områder.</p> <p>Særligt forventes planen at medvirke til at sikre eller forbedre tilstanden af kildevæld, rigkær, tidvis våd eng samt kalk- og surt overdrev, som er fokusnaturtyper i LIFE IP Natureman-projektet, der gennemføres i området. Det samme gælder levestederne for blank seglmos, som er fokusart for LIFE-projektet.</p> <p>Fortsat pleje, bekæmpelse af invasive arter og genetablering af en mere hensigtsmæssig hydrologi vil modvirke tilgroning af lysåbne naturtyper som f.eks. tør hede, surt overdrev, kalkoverdrev, enekrat, kildevæld, rigkær og hængesæk, og dermed sikre områdets naturtilstand og betingelser for karakteristiske, rødlistede og fredede arter tilknyttet lysåbne naturtyper. Yderligere vil det medvirke til, at naturtyper og arter, der ikke er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, får forbedrede forhold. Sådanne tiltag vil desuden medvirke til at sikre levesteder for bilag IV-arter. Herudover forventes rødlistede, fredede og sjældne arter af bl.a. fugle, insekter, krybdyr, pattedyr, padder, karplanter, mosser og laver også at have fordel af forbedret naturtilstand af de naturtyper i området, som de er tilknyttet.</p> <p>Hydrologiprojekter kan stedvist medføre at naturarealer bliver så våde, at de ikke kan græsses. Evt. intensiv sommergræsning kan potentielt medføre risiko for knaphed på blomsterressourcer, hvilket både kan påvirke planternes frøsætning og spredningsevne, samt blomstersøgende</p>

		<p>insekters fødegrundlag.</p> <p>Natura 2000-planens indsatser om at sikre en hensigtsmæssig drift og pleje af lysåbne naturtyper, bekæmpelse af invasive arter samt pleje af heder, bidrager til at sikre levesteder for en række fuglearter, der fouragerer på lysåbne arealer, ligesom det bidrager til at opretholde og sikre arealet af hede.</p> <p>Realisering af planens indsatsprogram vil samtidig sikre en stor del af den § 3-beskyttede natur i området. Dette vurderes også at gælde for en del af områdets § 3-beskyttede enge og moser, der ikke er omfattet af Natura 2000-planen.</p> <p>Genskabelse af en mere hensigtsmæssig hydrologi og udtagning af lavbundslande kan bidrage til at sikre og bevare de våde naturtyper, ligesom det potentielt kan gavne flere arter på udpegningsgrundlaget, herunder Stor vandsalamander, Bæklampret, Odder og Grøn kølleguldsmed, som er tilknyttet våde naturtyper på lavbundsland.</p> <p>Realisering af planens indsats om en skovnaturtypebevarende drift eller evt. udlægning af urørt skov vil generelt bidrage til at bevare og forbedre flora, fauna og den biologiske mangfoldighed.</p>
Befolkningen	X	<p>Natura 2000 planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området. For visse arealer vil vedtagelse og realisering af planen betyde, at de vil blive omfattet af en plejeindsats, som vil kunne medføre at muligheden for færdsel på visse arealer ændrer sig.</p> <p>Planen vurderes at bidrage til at sikre og forbedre naturgrundlaget, hvilket giver mulighed for flere og større naturoplevelser.</p> <p>Visse indsatser i Natura 2000-planen, f.eks. potentielle hydrologiprojekter eller udtagning af lavbundslande vil potentielt kunne påvirke adgangsforholdene indenfor Natura 2000-området, da området stedvist forventes at blive vådere.</p> <p>Der er offentlig adgang til dele af området, herunder til arealer ejet af Naturstyrelsen og Viborg Kommune, veje og stier samt udyrkede arealer jf. naturbeskyttelseslovens gældende regler om adgang til naturområder. Natura 2000-planen forventes ikke at indebære yderligere restriktioner for offentlighedens adgang.</p>
Menneskers sundhed	X	<p>Planen medvirker til at sikre de beskyttede naturtyper i området således, at naturen i området på sigt opnår en god-</p>

			<p>høj kvalitet. Naturområder af god-høj kvalitet er af betydning for den rekreative udnyttelse af området og dermed menneskers sundhed.</p> <p>Det vurderes, at vedtagelse og realisering af planen ikke vil være i modstrid med hensynene til menneskers sundhed, men i stedet at en øget biodiversitet og mere robuste økosystemer vil bidrage positivt til menneskets sundhed. Planens øvrige indsatser vurderes ikke at have en sundhedsmæssig effekt, da der er tale om indsatser som vedrører sikring af naturtyper og levesteder for arter ved fx naturpleje.</p>
Jordbund		X	<p>Det vurderes, at planen ikke påvirker jordbundens beskaffenhed idet indsatsprogrammet i planen ikke omfatter tiltag som vil kunne bevirke, at stoffer eller andet materiale vil kunne påvirke jordbunden, ligesom der heller ikke graves i området. Se desuden vurderinger i skemaet under "Vand" og "Flora, fauna og biologisk mangfoldighed".</p>
Vand		X	<p>Natura 2000-planen rummer ikke indsatskrav for vandkvaliteten, da disse krav fastlægges i vandområdeplanerne. Indsatserne i vandområdeplanerne vil omvendt medvirke til at sikre en forbedret vandkvalitet i Natura 2000-områderne.</p> <p>Sikring af en mere hensigtsmæssig hydrologi samt udtagning af lavbundsjord kan påvirke søer og vandløb positivt, bl.a. ved at medvirke til at tilbageholde kvælstof, og dermed bidrage til realisering af vandområdeplanen for området.</p>
Luft		X	<p>Det vurderes, at Natura 2000-planens indsatser for forbedring af de beskyttede naturtyper og arter ikke vil have indflydelse på luftkvaliteten, fordi indsatserne ikke medfører emission af stoffer til luften.</p>
Klimatiske faktorer		X	<p>Omlægning af lavbundslande fra omdriftsarealer til naturarealer samt hydrologiprojekter, hvor tidligere drænedes jorde igen vandmættes, vil medvirke til at begrænse udledningen af CO₂.</p>
Materielle goder		X	<p>Det vurderes, at planen ikke påvirker materielle goder negativt, idet realisering af indsatsprogrammet ikke berører ejendomme eller andre værdier for den brede befolkning eller lokalbefolkninger. Adgangen til naturområder og en højere værdi af naturen er vurderet under emnet "Flora, Fauna og Biologisk mangfoldighed", "Befolkningen" og/eller "Menneskets sundhed".</p>
Landskab		X	<p>Sikring og forbedring af naturgrundlaget, herunder naturplejetiltag, vil øge landskabsværdien ved at give</p>

			mulighed for et varieret landskab bestående af forskellige landskabstyper. Ændret pleje eller etablering af pleje, udtagning af lavbundsjord eller andre ændringer i hydrologien forventes at medføre en øget variation i landskabet, som kan ændre karakter, fx ved at områder i perioder kan komme til at stå under vand.
Kulturarv, herunder kirker, arkitektonisk arv og arkæologisk arv.		X	Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen berører ikke områder omkring kirker, mindesmærker eller andre menneskabte værdier, hvorfor planen vurderes ikke at påvirke kulturarv, herunder arkitektonisk og arkæologisk arv. Natura 2000-planens indsatser for at bevare lysåben natur kan påvirke gravhøje i form af bl.a. pleje af fortidsminder.
Arter	X		Se vurderinger i skemaet under "Vand" og "Flora, fauna og biologisk mangfoldighed".
Fredninger, Bekendtgørelsesfredninger og vildtreservater		X	Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen for området vurderes ikke at stride imod fredningen i området, da fredningen bl.a. har til formål at sikre naturværdier, hvilket Natura 2000-planen forventes at bidrage til. Der er ingen fredningsbekendtgørelser i området.
Kumulative effekter	X		Natura 2000-planen har til formål at sikre og forbedre naturkvaliteten for arealer med de lysåbne naturtyper og arternes levesteder. Evt. realisering af indsatsprogrammet i planen kan potentielt medvirke til en kumulativ positiv påvirkning i samspil med konkrete projekter.

Tabel 1. Gennemgang af planens indvirkning på en række miljøforhold.

1.8 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet

Planen har indvirkning på de faktorer, der er listet i tabel 1. Vedrørende modstridende naturinteresser følger prioriteringen Natura 2000-planens retningslinjer. For så vidt angår modstridende naturinteresser henvises til Natura 2000-planens afsnit 3.3. Se i øvrigt afsnit om grundlag for prioriteringer nedenfor.

Natura 2000-planerne skal generelt sikre en højere kvalitet af naturen og bidrage til en større biologisk mangfoldighed. Natura 2000-planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området, hvor en indsats mod invasive planter og hjemmehørende vedplanter samt sikring af en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje af arealerne og arternes levesteder skal bevare den åbne dynamik i området. Med gennemførelse af Natura 2000-planen forbedres tilstanden af de lysåbne naturtyper og arternes levesteder.

Planen indeholder en indsats om at sikre sammenhæng i området natur, samt sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper. Ved såvel pleje af eksisterende natur som udlægning af landbrugsarealer til natur vil dette ske efter aftaler mellem lodsejeren og kommunerne og mod økonomisk kompensation via EU's landdistriktsprogram.

1.9 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planerne udarbejdes som følge af habitatdirektivets artikel 6. stk. 1, som fastslår, at medlemsstaterne skal iværksætte de nødvendige bevaringsforanstaltninger, hvilket bl.a. kan indebære udarbejdelse af hensigtsmæssige forvaltningsplaner, som er specifikke for lokaliteterne eller integreret i andre udviklingsplaner, relevante retsakter, administrative bestemmelser eller aftaler. I Danmark udarbejdes Natura 2000-planer, som angiver overordnede og konkrete mål for lokaliteterne, indsatsprogram med retningslinjer og evt. mulighed for prioritere mellem forskellige naturtyper og levesteder for arter på udpegningsgrundlaget ved realisering af indsatsprogrammet.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem frivillige og lokale indsatser. Natura 2000-planen udarbejdes på baggrund af en basisanalyse, der bl.a. præsenterer data, redegør for relevante trusler og naturtilstanden. Natura 2000-planen danner efterfølgende grundlag for udarbejdelsen af en Natura 2000-handleplan. Natura 2000-handleplanen udarbejdes af kommunale og andre ansvarlige myndigheder, og har fokus på de forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen af indsatserne.

Der kan således ikke i forbindelse med Natura 2000-plan foretage en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da Natura 2000-planer ikke fastlægger hvor den konkrete indsats skal gennemføres. Miljøvurderingen er gennemført ud fra tilgængelig viden, bl.a. de oplysninger der fremgår af basisanalysen, udkast til Natura 2000-planen og det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

I de seneste basisanalyser (offentliggjort juni 2020) redegøres der for relevante trusler, og dermed at der fortsat er behov for indsatser for at sikres den nuværende naturtilstand og på sigt opfylde habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivets mål. I tredje planperiode (2022-2027) er der fokus på at sikre mere naturlige processer og naturens robusthed bl.a. i form af sammenhængende arealer, udlæg af urørt skov og udtag af kulstofholdige lavbundsjord. Derudover er der fokus på sikring af den eksisterende natur og levesteder bl.a. ved at fortsætte plejen af plejekrævende arealer, bekæmpe invasive arter, afsøge behovet for at udlægge forstyrrelsesfrie zoner og afsøge behovet for fiskeriregulering.

I forslag til Natura 2000-planen for N39 Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber og Mønsted Ådal planlægges der en indsats for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje også til gavn for tilknyttede arter. Ligeledes skal der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets arter og på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper.

Der søges udtaget kulstofholdige lavbundsjord der kan bidrage til sammenhængende arealer, øget robusthed og give mulighed for mere naturlig dynamik. Udtagningen kan ligeledes være til gavn for stor vandsalamander, bæklampret, grøn kølleguldsmed og odder. Udtagningen skal også bidrage til at reducere udledningen af CO₂ og et renere vandmiljø.

Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden ved enten efterfølgende pleje eller periodevis rydning/skrælning/afbrænding. Der planlægges en indsats for bekæmpelse af invasive arter samt en skovnaturtypebevarende drift og pleje eller udlægning til urørt skov.

Herudover vil en række specifikke indsatser hjælpe til indfrielse af Natura 2000-planens målsætninger. Dette omfatter bl.a. fokus på igangværende kommunale projekter og LIFE-projekter for kildevæld, rigkær, tidvis våd eng, kalkoverdrev og surt overdrev samt levestederne for blank seglmos og kildevældsvindelsnegl m.fl.

Planen har til hensigt at sikre udpegningsgrundlaget og fremmer herved den biologiske mangfoldighed generelt. En målsætning for en bestemt naturtype, fugl eller art vil dog kunne indebære en nedprioritering af andre naturtyper, fugle eller arter. For området er der foretaget følgende valg:

Ved modstridende interesser mellem skovbevokset tørvemose (91D0) eller elle- og askeskov (91E0), som er opstået ved tilgroning af tidligere ubevokset, mosdomineret hængesæk (7140), lysåbent kildevæld (7220) eller rigkær (7230), prioriteres genetablering af de lysåbne mosetyper. Rydning af unge elle- og askeskove (91E0) eller skovbevokset tørvemose (91D0) kan kun ske under forudsætning af, at arealet af skovnaturtypen opretholdes på nationalt biogeografisk niveau.

Nedbrudt højmoser (7120) og sekundære naturtyper dannet i afgravet højmoser, herunder brunvandet sø (3160), tidvis våd eng (6410), hængesæk (7140) og skovbevokset tørvemose (91D0) prioriteres gendannet til aktiv højmoser (7110), da dette er en EU-prioriteret naturtype.

Hængesæk (7140) af den mesotrofe type, fx. domineret af dunhammer og andre høje græsser/urter, prioriteres lavt i forhold til tilgroning og udvikling af de prioriterede skovnaturtyper skovbevokset tørvemose (91D0) eller elle- og askeskov (91E0).

Genopretning af vandløb (3260) kan prioriteres højere end artsfattige forekomster af rigkær (7230), kildevæld (7220) og mesotrofe hængesække (7140).

1.10 Overvågning

Resultatet af Natura 2000-indsatsen i forhold til udpegningsgrundlag og naturtilstanden bliver fulgt op på gennem det nationale overvågningsprogram, NOVANA, som Miljøministeriet er ansvarlig for. Desuden afrapporterer Danmark bevaringsstatus vedr. habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet til EU-kommissionen hvert 6 år.

Basisanalysen bygger på kortlægningsdata og udgør det nuværende vidensgrundlag om status for områdets udpegningsgrundlag i forbindelse med Natura 2000-planlægningen. Basisanalysen gennemgår systematisk udpegningsgrundlaget med en beskrivelse af status for hver enkelt art, fugl og naturtype. Det er hensigten, at denne analyse opdateres i forbindelse med fremtidige planperioder.

Strategisk MiljøVurdering for forslag til Natura 2000-plan 2022-2027 for Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber og Mønsted Ådal (nr.39). Miljøvurderingen sammenfatter Natura 2000-planforslagets påvirkning af miljøet.

Miljøstyrelsen
Tolderlundsvej 5
5000 Odense C

www.mst.dk